

Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet

HEFOP 2.2.2. Központi program

1134 Budapest, Tűzér u. 33-35.

Tel: 237-67-00 Fax: 237-6724

e-mail: dora.novak@szmi.hu

A szociális és munkaügyi szolgáltatások együttműködésének fejlesztési lehetőségei, a továbblépés lehetséges irányai – HEFOP 2.2.2. Központi program tapasztalatai alapján

Háttér

Magyarországot az európai uniós tagországokhoz viszonyítva alacsony gazdasági aktivitás, közepes mértékű munkanélküliség és alacsony foglalkoztatás jellemzi. A legnagyobb munkaerőpiaci kihívást napjainkban már nem elsősorban a munkanélküliség elleni küzdelem jelenti, hanem sokkal inkább az, hogyan lehet javítani a jelenleg rendkívül kedvezőtlen inaktivitási arányon, milyen mértékben és módon lehet visszavezetni a munkaerőpiacra az onnan kirekesztődőket.

Az elmúlt években több elképzelés született arra vonatkozóan, hogyan lehetne a foglalkoztatottsági mutatókon javítani. Az elgondolások egy része szervezeti változtatásoktól, lásd „egyablakos rendszer”, vagy a segélyezettek „megregulázásától” várt változásokat.

A megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztathatóságának javítására megszületett komplex rehabilitációs program pedig „csak” az egészségkárosodást szenvedett személyekre terjed ki. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a munkaerő-piacról tartósan távolmaradók között nemcsak egészségkárosodott emberek élnek, hanem jelentős számban vannak jelen azok is, akik súlyos szociális hátrányaik miatt kirekesztődtek, kiilleszkedtek. Ők azok, akik már a munkaügyi rendszerében sem feltétlenül regisztráltak, álláskeresői ellátásra sem jogosultak, rendszeres szociális segélyből, és/vagy a fekete munkából szerzett jövedelemből élnek. Ennek a több mint félmillió – kirekesztődött vagy a kirekesztődés kockázatának kitett – embernek a társadalmi és munkaerő-piaci integrációja halaszthatatlan társadalmi és gazdasági szükségszerűség. Egyrészt azért, mert a kirekesztődtek magas aránya a társadalmi békét is veszélyezteti, másrészt azért, mert a foglalkoztatás bővítéséhez az inaktív emberek aktivizálása – akik a munkaerő-tartalékot jelentik a mai Magyarországon – foglalkoztathatóvá tétele szükséges. Ez a munkaerő azonban képezetlen vagy alulképzett, mobilitásában korlátozott, adataink szerint átlagosan legalább négyféle hátránnyal küzd.

Az első Nemzeti Fejlesztési Terv célrendszerében megjelent a kormányzati akarat arra, hogy munkaerő-piacról távolmaradók, oda belépni nem tudók foglalkoztathatóságának javítása társadalmi integrációjuk érdekében megkezdődhessen.

A HEFOP 2.2.2. Központi Program „B” komponensében elindulhatott az integrált szociális és munkaügyi szolgáltatások létrehozását modellező program.

A program 2008. május 31-én lezárult, a hét modellhelyszínen tapasztalatai és a program során elkészült termékek birtokában megkerülhetetlen, hogy választ adjunk arra, fenntarthatók-e a program eredményei, s ha igen, milyen feltételek között biztosítható a továbblépés.

Az első és legfontosabb kérdés: van-e, látszik-e ma kormányzati akarat arra, hogy a társadalom periferiáján élő hátrányos helyzetű, munkanélküli, állástalan, inaktív emberek munkaerő-piacra történő belépését, tisztes megélhetéshez juttatását a társadalmi befogadás elengedhetetlen eszközeként, s egyúttal céljaként értelmezzük, vagy a munkára „ösztönzés” elsősorban a regisztrált munkanélküliek számának adminisztratív csökkentését, a segélyezési szint „leszorítását” jelenti.

Ennek az írásnak nem célja az utóbbi hónapokban formálódó „Út a munkához” program elemzése és kritikája, a HEFOP 2.2.2. Központi Program eredményei, tapasztalatai mégis több ponton alternatívát kínálhatnak.

A központi program eredményei igazolták, de amúgy is egyértelmű, hogy az aktív korú inaktív réteg foglalkoztathatóságának javításában mindkét – a szociális és munkaügyi – ágazatnak nélkülözhetetlen szerepe van. Egyrészt azért, mert e réteg számára nagyrészt a szociális szolgáltatások biztosítanak hátrányenyhítő szolgáltatásokat, támogatásokat, másrészt pedig azért, mert a társadalmi integráció végső célja mégis csak az, hogy az ügyfél dolgozzon, munkajövedelemből éljen. Ez a közös szerepvállalás jelenik meg a nem szervezeti integrációként, hanem szervezett együttműködésként modellezett integrált szociális és munkaügyi szolgáltatásnyújtásban.

Az integrált szolgáltatásnyújtás fogalma

Az integrált szolgáltatásnyújtás azt jelenti, hogy a munkaügyi és szociális szolgáltatások, ellátások és támogatások tartalmilag, valamint formálisan és az ügyvitelben is egymásra épülnek. Ez az egymásra épülés a tervezéstől a működtetésen át az értékelés és ellenőrzés területén egyaránt közös célok és stratégiák, komplex eszközök, módszerek érvényesítését jelenti, a partnerek önálló szervezeti kereteinek megtartásával.

Ma már látjuk, hogy az integrált szolgáltatásnyújtás szereplőinek a köre szélesebb annál, mint ahogyan eredetileg feltételeztük. Az aktív korú inaktív emberek foglalkoztathatóságának javítása érdekében nem elég a szociális és a munkaügyi rendszer szerepvállalása, szükséges az oktatásügy,

az egészségügy és a társadalombiztosítás, a munkaerőpiac szereplői, az alternatív szolgáltatók, az állami szereplők mellett a non-profit és a for-profit szektor szereplőinek együttműködése is.

Az integrált szolgáltatásnyújtás nem azonos a sokféle kontextusban hangoztatott – de még pontosan nem definiált – ún. Egyablakos ügyintézési modellel. Az egyablakos modellnél olvasatunk szerint, mindössze az a cél, hogy egy helyen, – egy ablakon keresztül – biztosítsa pl. a, szociális, egészségügyi, nyugdíjbiztosítási, munkaügyi, etc. ellátások, szolgáltatások iránti igények benyújtásának a lehetőségét. Fontos hangsúlyozni, hogy csak az igény befogadása történik meg az egy ablaknál, az ellátások megállapítását, a szolgáltatások biztosítását mindegyik hatóság külön-külön végzi, a maga szervezeti egységén belül, a saját anyagi, eljárásjogi szabályai szerint.¹

Az egymásra épülő ellátások, támogatások iránt azért is sürgető igény jelentkezik, mert a jelenlegi szolgáltatások, támogatások, ellátások véletlenszerűek, nem hatékonyak, s hatásosságuk, eredményességük is megkérdőjelezhető. Jelenleg ezek egymástól függetlenek, véletlenszerűek, főleg a szociális ellátások és szolgáltatások területén hiányoznak a normatív szabályozások. Nehezíti a hatékony szolgáltatásnyújtást a jelenlegi önkormányzati struktúra is, amely a helyi hatóságok felelősségi körébe utalja a szociális szolgáltatások nyújtását, s amelynek eredményeként az elérhető szolgáltatások akár településenként is eltérőek lehetnek.

Az integrált szolgáltatásnyújtás célja

A munkaügyi és a szociális szolgáltatások, ellátások és támogatások összehangolt működtetésének célja az, hogy az aktív korúaknak nyújtott ellátások, támogatások és szolgáltatások tekintetében érvényesíthető legyen az az alapelv, hogy aki képes dolgozni, annak megélhetését lehetőleg elsősorban munkajövedelem biztosítsa. Mindemelllett az integrált szolgáltatásnyújtás a foglalkoztathatóság javításával a társadalmi és munkaerő-piaci integrációhoz egyaránt képes eredményesen hozzájárulni.

Az integráció nemcsak a munkaügyi és szociális (illetve humán) igazgatás privilégiuma, hanem a korszerű közigazgatás szükségszerű velejárója. Az integrált, megosztott szolgáltatások kialakítása egyrészt lehetőséget ad a közigazgatási szervezetek számára a meghatározó funkcionális területeken a párhuzamosságok kiküszöbölésére, a pazarlás felszámolására, valamint a tevékenység integrációja biztosítja a további fejlesztések egységes keretek között történő megvalósítását, a reformokhoz szükséges befektetések és a megvalósítási idő csökkentését.

¹ Nyilván az „egyablak” kialakításhoz is erőforrások kellenek, kulturált ügyféltérben, felkészült szakemberekkel, akik képesek az elsődleges ügyfél-tájékoztatásokat megadni, az ellátások iránti kérelmeket, csatolt mellékleteket ellenőrizni, befogadni, és informatikai eszközzel gyorsan továbbítani. Amennyiben ezeket a minimum feltételeket nem sikerül biztosítani és pl. hiánypótlásra kötelezik az ügyfelet, vagy nem gyors, pontos a rendszer, az egész egyablakos ügyintézés értelmét veszti, és a visszájára fordulhat.

Célcsoportja

A célok elérésének alapfeltétele, hogy az integrált szolgáltatások a célcsoport tagjainak tényleges szükségleteire épüljenek.

A szociális és munkaügyi szolgáltatások integrációja azokra a személyekre terjed ki, akik munkavállalási korúak, munkaképesek, de inaktívak, ezért munkajövedelem hiányában szociális ellátásra, szolgáltatásra szorulnak, azonban megfelelő támogatással, adekvát, személyre szóló szolgáltatásokkal foglalkoztathatóságuk javítható, így belátható időn belül a munkaerő-piacra kivezethetők.

Ennek érdekében elsősorban olyan munkaügyi és szociális ellátó- és szolgáltató rendszerre van szükség, amely összehangoltan, komplex módon, képes kezelni az inaktivitást és a szociális hátrányokat, a foglalkoztathatóság javítására, a munkaerő-piaci aktivitás ösztönözésére helyezi a hangsúlyt.

A célcsoporton belül érdemes meghatározni, hogy kik azok, akik az integrált szolgáltatásnyújtás során elsőbbséget élveznek. Prioritást kellene kapnia a fiataloknak, pályakezdőknek és 30 év alattiaknak valamint a munkatapasztalattal nem rendelkezőknek – a munkanélküliség generációkon való átöröklődésének megakadályozása érdekében.

A foglalkoztatás bővítése, a versenyképes munkaerőbázis megteremtése érdekében első lépésként törekedni kell az érintett emberek körében a munka nélkül töltött időszak csökkentésére, másrészt a foglalkoztathatóság javítására megvalósított intézkedéseknek és szolgáltatásoknak hosszabb távon a munkába állást kell szolgálniuk.

Szervezési, szabályozási kérdések

Ahhoz, hogy az integrált szolgáltatásnyújtás ne a résztvevők önkéntes, eseti elhatározásán múljon – amit egyébként a két szervezetrendszer sajátos működése meg is nehezít –, szükséges az együttműködés deklarálása a szabályozás szintjén is, mert e nélkül a céljait nem tudja hatékonyan elérni.

A Foglalkoztatási Törvény rendelkezik arról, hogy a munkaügyi szervezetnek a foglalkoztatás bővítése érdekében mely ágazatokkal kell együttműködnie, melyeknek van felelőssége a munkanélküliség megelőzésében és csökkentésében, a foglalkoztatáspolitikába nem tartozó eszközök alkalmazásával, amelyben nevesíti az oktatáspolitikát, az adópolitikát, de a kötelező együttműködési partnerek illetve szakterületek között nem szerepel a szociálpolitika.² A

² „A foglalkoztatási lehetőségek bővítését, a munkanélküliség megelőzését, valamint időtartamának csökkentését a foglalkoztatáspolitikába körébe nem tartozó eszközök alkalmazásával (pl. adókedvezmények biztosításával, továbbá területfejlesztési és a munkahelyteremtést támogató, elkülönített pénzalapok felhasználásával, az oktatási rendszer és a foglalkoztatáspolitikai összehangolásával) is elő kell segíteni”. [1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 3.§ (2) bekezdés]

Foglalkoztatási Törvény előírja ugyan azönkormányzatokkal való együttműködést, azonban ebben a körben sem nevesíti a szociálpolitikai vonatkozásokat.³

Hasonló problémával szembesülünk az Szociális Törvény⁴ kapcsán is. Az aktív korú nem foglalkoztatott emberek beilleszkedési programjának megszervezéséért a törvény az önkormányzatokat teszi felelőssé, de sem a tervezés⁵, sem pedig a napi tevékenység szintjén nem jelenik meg a munkaerőpiac igényeinek figyelembe vétele, a munkaügyi szervezettel való együttműködés szükségessége.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény is mindössze két helyen szól – a fővárosi és a megyei önkormányzatok feladatainak részletezése során –, a foglalkoztatási gondok megoldásában való közreműködésről, ám itt sem a szociálpolitika kontextusából.⁶

Mindezek ismeretében a szabályozás szintjén is meg kell alapozni az integrált szolgáltatásnyújtást. Az Ft-ben, vagy legalább végrehajtási jogszabályok szintjén rögzíteni kellene, hogy a foglalkoztatás bővítését, a munkanélküliség megelőzését, valamint időtartamának csökkentését a

³ „A helyi önkormányzat döntéseinek előkészítése, valamint végrehajtása során figyelembe veszi azok foglalkoztatáspolitikai következményeit. Ezen túlmenően:

- a) a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvényben meghatározott foglalkoztatási feladatainak ellátása során részt vesz az álláskeresőkre részére történő közhasznú foglalkoztatás szervezésében, valamint külön törvény szerint szervezi a rendszeres szociális segélyben részesíthető, aktív korú nem foglalkoztatott személyek foglalkoztatását,
 - b) figyelemmel kíséri a helyi foglalkoztatási viszonyok alakulását,
 - c) részt vesz a helyi foglalkoztatási érdekegyeztetésben,
 - d) az állami foglalkoztatási szerv működési feltételeihez és fejlesztéséhez támogatást nyújt.
- [1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 3.§ (4) bekezdés]

⁴ 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

⁵ 92. §. (3) A legalább kétezer lakosú települési önkormányzat, illetve a megyei önkormányzat a településen, illetve a megyében, fővárosban élő szociálisan rászorult személyek részére biztosítandó szolgáltatási feladatok meghatározása érdekében szolgáltatástervezési koncepciót készít. Amennyiben a településnek egyes szociális feladatait társulás keretében látják el, e szolgáltatások tekintetében a szolgáltatástervezési koncepciót a társulás készíti el. A szolgáltatástervezési koncepció tartalmát a helyi önkormányzat, illetve a társulás két évente felülvizsgálja és aktualizálja.

(4) A koncepció tartalmazza különösen

- a) a lakosság szám alakulását, a korösszetételt, a szolgáltatások iránti igényeket,
- b) az ellátási kötelezettség teljesítésének helyzetét, az ütemtervet a szolgáltatások biztosításáról,
- c) a szolgáltatások működtetési, finanszírozási, fejlesztési feladatait, az esetleges együttműködés kereteit,
- d) az egyes ellátotti csoportok (idősek, fogyatékos személyek, hajléktalan személyek, pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek) sajátosságaihoz kapcsolódóan a speciális ellátási formák, szolgáltatások biztosításának szükségességét [1993. évi III. törvény]

⁶ 63/A. § A fővárosi önkormányzat feladat- és hatásköre különösen

- m) közreműködik a foglalkoztatási gondok megoldásában;

70. § (1) A megyei önkormányzat kötelező feladatként gondoskodik különösen

- c) az épített és természeti környezet védelmével, a térségi területrendezéssel kapcsolatos feladatok összehangolásáról, a megyei idegenforgalmi értékek feltárásáról, a megyei idegenforgalmi célkitűzések meghatározásáról, a teljesítésükben részt vevők tevékenységének összehangolásáról; továbbá közreműködik a térségi foglalkoztatási feladatok és a szakképzés összehangolásában, valamint részt vesz a területi információs rendszer kialakításában.

szociálpolitika (és a szociális szolgáltatások) eszközrendszerével is elő kell segíteni. A Szociális törvényben szükséges lenne kitérni arra, hogy az aktív korú nem foglalkoztatott emberek – és nem csak a jelen szabályozásban megjelölt rendszeres szociális segélyezettek – foglalkoztathatóságának javítása érdekében a két ágazatnak együtt kell működnie. Szükséges lenne előírni, hogy a szolgáltatástervezési koncepcióban jelenjen meg az érintett település, kistérség, megye munkaerő-piaci helyzetének elemzése, továbbá a koncepció kialakításában és megvalósításában vegyen részt a munkaügyi szervezet.

Az integrált szociális és munkaügyi szolgáltatásnyújtás bevezetéséhez és fenntartásához a szakmai, szervezeti, infrastrukturális kapacitásokat is biztosítani kell. Ennek első lépéseként meg kell határozni, hogy milyen szervezeti formában valósuljon meg a két ágazat szervezeteinek együttműködése, az integrált szolgáltatásnyújtás.

Ma úgy tűnik, Magyarországon nincs realitása a két ágazat szervezeti integrációjának, de a szolgáltatások összehangolása irányában egyre nagyobb az érdeklődés. A gazdasági versenyképesség növelése és a társadalmi feszültségek csökkentése érdekében ugyanis összehangoltabb, egyszerűbb, hatékonyabb és versenyképesebb szolgáltatási formák kialakítása válna lehetségessé.

Az integrált szolgáltatásnyújtás hazánkban szervezeti integráció nélkül, például a foglalkoztatási paktumok keretein belül is megvalósítható lenne. A foglalkoztatási paktumok⁷ sajátos szervezeti keretekbe foglalt, deklarált megnyilvánulási formái az integrációnak, amelynek a lényege a hálózatépítés, összehangoltabb, hatékonyabb együttműködés annak érdekében, hogy térség foglalkoztatási helyzete javuljon, a helyi gazdasági, oktatási, szociális, partnerek bevonásával.

Tulajdonképpen úgy is tekinthetünk ezekre a paktumokra mint amelyek már megteremtették, előkészítették az adott térségben a szociális és munkaügyi, valamint egyéb szolgáltatások együttműködésének, integrációjának feltételeit.

⁷ Az első kistérségi foglalkoztatási megállapodást Vas megyében 2002. májusában írták alá, a Kemenesaljai Területfejlesztési társulás és a Vas Megyei Munkaügyi Központ. Napjainkra 52 foglalkoztatási megállapodás megkötéséről van információ. Az európai foglalkoztatási stratégia szerint a munkahelyteremtés és a munkanélküliség kezelése regionális és helyi szinten történhet a leghatékonyabban. A stratégia a foglalkoztatás növelésében kulcsszerepet játszó helyi intézmények összefogásának és aktivizálásának a fontosságát hangsúlyozza. A helyi foglalkoztatási paktumok legfontosabb célja a gazdasági és foglalkoztatási folyamatok együttes befolyásolása partnerségben a helyi szereplők bevonásával. Az együttműködő partnerek a térség gazdasági és társadalmi életének szereplői, akik kiemelt, közös feladatnak tartják a térség foglalkoztatási helyzetének javítását, a foglalkoztatás szintjének emelését, a munkanélküliség csökkentését, a helyi gazdasági és humán erőforrások bevonását. A helyi foglalkoztatási partnerség célcsoportjai lehetnek a tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek, az alacsony képzettségi szinttel rendelkezők, a roma származásúak, a megváltozott munkaképességűek, a nők, a 40 év feletti korosztály és a pályakezdők.

A paktumok működéséhez és létrehozásához már az első tervezési ciklusban a Regionális Operatív Programok keretében is jelentős források álltak rendelkezésre, a TÁMOP-ban pedig további források is megjelennek.

A szociális és a munkaügyi szolgáltatások környezetét elemezve megfogalmazódik, hogy jelentős szolgáltatási hiányok, területi egyenlőtlenségek nehezítik a rendszerek működtetését és az integrált szolgáltatásnyújtás kialakítását. Ma Magyarországon az ellátások és szolgáltatások hozzáférhetősége – különösen a szociális területen – nem garantált, jellemzően jelentős területi, ellátási különbségek alakultak ki. Az ellátási és szolgáltatási kötelezettség a lakosság számához és nem a tényleges és változó szükségletekhez kötött.

Az integrált szolgáltatásnyújtást is megalapozó sürgető igényeket az alábbiakban foglaljuk össze.

- A halmozottan hátrányos helyzetű emberek foglalkoztathatóságának javítása érdekében (is) szükséges a rájuk vonatkozó, jelenlegi szociális ellátási és szolgáltatási struktúra átalakítása, valamint a megfelelő, és e célcsoportra adekvát munkaügyi szolgáltatások kialakítása, illetve átalakítása, valamint a szolgáltatási hiányok felszámolása.
- Javítani szükséges a szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mégpedig úgy, hogy legyen adekvát és elegendő szolgáltatás, ott és akkor, amikor és ahol az ügyfélnek szüksége van rá. Mindez nem feltétlenül jelenti új intézmények létrehozását, sokkal inkább a meglévő szolgáltatásokat megfelelő összehangolását, valamint a szolgáltatások bővítését. Ennek egyik lehetséges eszköze a szolgáltatásvásárlás, amely a munkaügyi szervezet számára már kormányrendeletben⁸ szabályozott lehetőség. Ebben az esetben azonban a szolgáltatásvásárlást szükséges az integráció folyamatába beépítve, annak eszközeként értelmezni és gyakorolni.
- A szociális szolgáltatások területén szükséges az intézményi finanszírozás átalakítása, ennek kapcsán a teljesítményhez kötött, tevékenység-alapú finanszírozás bevezetése.
- Célszerű megteremteni a meglévő információs és segítő szolgáltatók, szolgáltatások kapcsolódási lehetőségeit mind a szociális, mind a munkaügyi, illetve az integrált szolgáltatásokhoz. Többek között az e-magyarország pontok, teleházak, esélyek házai, közösségi terek, munka asszisztensi programok, mentori hálózatok, az alternatív munkaerő-piaci szolgáltatók, foglalkoztatók, FIT-ek, FIP-ek azok, amelyek számos szolgáltatással segíthetik elő a foglalkoztathatóság javítását.

⁸ 30/2000. (IX. 15.) GM rendelet a munkaerőpiaci szolgáltatásokról, valamint az azokhoz kapcsolódóan nyújtható támogatásokról

- A fentiek szolgáltatástervezési és -szervezési kérdéseket is felvetnek, ezért megfontolásra javasoljuk a mikrotérsgéi, kistérségi szintű, az ügyfelek számára (könnyebben) elérhető szolgáltatások kialakítását. A szolgáltatásokhoz való hozzáférést segítheti többek között a kihelyezett ügyfélfogadás, a mobil szolgáltatások bevezetése és elterjesztése, valamint az ügyfél mozgásának támogatása.
- Mikro- és kistérségi szinteken is kompetencia-alapú szolgáltatástervezésre és szervezésre lenne szükség, elsőként legalább a szociális és munkaügyi ágazatot illetően. Szükséges definiálni a két ágazat közös ügyfélkörét, ami felveti a két ágazat saját ügyfélkörének újradefiniálását is. Ez közös tervezést, feladat- és hatáskör-megosztást, finanszírozást igényel. Ugyanakkor meg kell szüntetni a jelenleg egyre inkább jellemző párhuzamos szolgáltatásokat is.
- A jelenlegi rendszereknek ki kellene egészülniük olyan garantált szolgáltatásokkal és ellátásokkal, amelyek jelenleg nem állnak rendelkezésre. A legfontosabb az alapkészségek és kulcskompetenciák megszerzési lehetőségének biztosítása, amely a szakképzettség megszerzésének előfeltétele. Ugyanakkor a célcsoport szükségleteihez igazodva új támogatásokat kell bevezetni, mint pl. az első fizetésig megélhetést biztosító támogatás.
- A hatékony szolgáltatásnyújtáshoz szükséges a jelenleg elkülönült adatbázisok egységesítése, és a célcsoport foglalkoztathatóságának javításában érintett szervezetek számára elérhetővé tétele. Az integrált szolgáltatásnyújtást bevezetni kívánó önkormányzatok, illetve szervezetek számára a HEFOP 2.2.2. központi programban kifejlesztett informatikai rendszert elérhetővé kell tenni.
- Szükséges továbbá a két szervezetrendszer szabályozásának, eljárásrendjének összehangolása és átalakítása annak érdekében, hogy ezek támogassák, ne pedig akadályozzák az együttműködés.
- Elengedhetetlen a két ágazat statisztikai adatgyűjtésének és adatszolgáltatásának összehangolása és átalakítása olyan módon, hogy az a szolgáltatások tervezésében, monitorozásában és értékelésében is megfelelőképpen felhasználható eszközt jelentsen.
- Új szolgáltatások kiépítése is szükséges. A fogyatékos és megváltozott munkaképességű emberek rehabilitációs folyamatából számos elem átemelhető a halmozottan hátrányos helyzetű emberek foglalkoztathatóságának javítását szolgáló szolgáltatások körébe. Az egyik legfontosabb tanulság, hogy a foglalkoztathatóság javítása elképzelhetetlen anélkül, hogy a célcsoport tagjait valamilyen formában ne foglalkoztatnánk. Szükség lenne a tranzitfoglalkoztatás, az Ausztriában ismert szociálökonomiai üzemek széles körű

elterjesztésére, az alternatív képzési és foglalkoztatási lehetőségek megteremtésére, és általában is a szociális gazdaság létrehozásának ösztönzésére, támogatására. Megfontolandó a szociális (védett) foglalkoztatás lehetőségének megteremtése, továbbá a közfoglalkoztatás rendszerének átalakítása a munkaerő-piaci szempontból halmozottan hátrányos helyzetű célcsoport foglalkoztathatóságának javítása érdekében.

- Megfontolandó a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztathatóságának javításába az elsődleges munkaerő-piaci szereplők bevonása is, hasonlóképpen a megváltozott munkaképességű emberek számára kialakított akkreditált munkáltatói rendszerhez.
- A közfoglalkoztatás⁹ rendszerét is át kell alakítani annak érdekében, hogy a védett foglalkoztatás terepét az integrált szolgáltatásnyújtás célcsoportja számára is megteremtsük. Ez azonban csak akkor lehet hatékony, ha biztosítható, hogy a munka mentálisan és társadalmilag is presztízst jelentsen.

Finanszírozási kérdések

- A mai, teljesítményt nem mérő, eredményt nem követelő finanszírozási rendszert fel kell váltania egy egységes monitoring és értékelési, ellenőrzési rendszernek, mely megelőzi, valamint kiegészíti a finanszírozási rendszert. Ez teremt lehetőséget az ellenőrzésre és a nem megfelelő teljesítést követő szankcionálásra, azaz a hatékonyság, hatásosság és eredményesség szemléletének és követelményének érvényesítésére mindkét ágazatban.
- Szükség lenne egy olyan allokációs filozófiára, amely világossá teszi, hogy az állam milyen cél érdekében mire biztosít forrásokat. A hatékonyság biztosítása érdekében szükség van a forrásallokációt megalapozó eljárásokra, sztenderdekre.

Eddigi tapasztalataink alapján a szakember-ellátottság további fejlesztését is szükségesnek látjuk, amelyet további mérések is megerősíthetnek.

- Egy fő fejlesztése kb. fél éves időtartamot igényel, és egy szociális munkás és/vagy munka- és pályatanácsadó évente kb. 40 esetet tud hatékonyan, eredményesen megoldani. Ez azt jelenti, hogy kb. 10.000 szakember szükséges – megfelelő felkészültséggel és kompetenciákkal felvértezve – az érintett célcsoport foglalkoztathatóságának javításához. Ez nem jelenti újabb 10.000 fő szakember felvételét, hiszen ezek a szakemberek a szociális szolgáltatásokban részben rendelkezésre állnak, de elengedhetetlennek tartjuk, hogy kistérségi szinten legalább 1 szolgáltatásmenedzser, 2 esetmenedzser és 2 szociális munkás dolgozzon a szociális szolgáltatások részéről az érintett célcsoporttal. A leghátrányosabb helyzetű kistérségekben az említett létszám kétszerese is indokolt lehet.

⁹ Közmunka, közhasznú és közcélú munka

- Ezzel együtt az ÁFSZ szakmai szolgáltatásainak megerősítése szükséges, mégpedig oly módon, hogy minden kistérségben legalább két, a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben legalább négy munka- és pályatanácsadó álljon a célcsoport rendelkezésére és vegyen részt az integrált szolgáltatásnyújtásban.
- Ez a kapacitásfejlesztés azonban önmagában nem elég, szükséges a speciális kompetenciákkal rendelkező szolgáltatók bevonása is pl. szolgáltatásvásárlással.

Egyéb javaslatok:

- Az ÁFSZ munkahely-feltárássra irányuló tevékenységeit és munkáltatói kapcsolatait szükséges megerősíteni.
- Az érintett szakképzések és felsőoktatási képzések tananyagának felülvizsgálata, korrekciója, kiegészítése szükséges annak érdekében, hogy a leghátrányosabb helyzetű célcsoportok társadalmi és munkaerő-piaci befogadását hatékonyan segíteni képes szakemberek számát növelni lehessen.
- A szakmai továbbképzések, képzések rendszerébe is be kell illeszteni a foglalkoztathatóság, az integrált szolgáltatásnyújtás témakörét.

Összegezve, ismételten megfogalmazható, hogy az integráció megkerülhetetlen és kulcsfontosságú kérdés.

Nyilvánvalóvá vált, hogy az integrációnak az ellátásokra és a támogatásokra is ki kell(ene) terjednie, annak érdekében, hogy az aktív korú nem foglalkoztatott, különböző társadalmi csoportokkal folytatott munka hatékony lehessen.

Ugyanakkor céljaikat, eszközeiket, elvárt eredményeiket illetően települési szinten is tisztázatlanok a különféle (önkormányzati, szociális és munkaügyi) szervezeteknek a hátrányos helyzetű célcsoportokra irányuló szolgáltatásai, ellátásai és támogatásai.

Az integráció szükségességét tovább erősítik azok a járulékos tapasztalataink, amelyek szerint nem csupán a szociális és a munkaügyi eszközök nem mutatnak egy irányba, hanem az oktatási-képzési, valamint az egészségügyi rendszer egyes elemei is ellentmondásosak.

Meggyőződésünk, hogy az aktív korú nem foglalkoztatottak társadalmi (és munkaerő-piaci) befogadására irányuló erőfeszítések csak abban az esetben lehetnek eredményesek, ha célcsoport-specifikus és egyénre szabott megoldásokat alkalmazunk, egy olyan rendszerben, amelyben az összes humán ágazatnak az adott társadalmi csoportokra irányuló teljes cél- és eszközrendszer integrált módon működik.